

Odnos svećenika i biskupa

Teološko-pastoralni pogled

MLADEN PARLOV*

UDK 254.1:262.12(091)

Izvorni znanstveni rad

Primljeno:

23. lipnja 2010.

Sažetak: Život svake mjesne Crkve uvelike ovisi o odnosu biskupa i svećenika, tj. o odnosu onih kojima je povjeren narod Božji. U prvomu dijelu članka autor istražuje odnos biskupa i svećenika prema dokumentima Drugoga vatikanskog koncila kao i najvažnijih postkoncilskih dokumenata. Potom, u drugomu dijelu, istražuje odnos između biskupa i svećenika tijekom povijesti, od apostolskih vremena do Drugoga vatikanskog koncila čije dokumente analizira pod vidom dogmatske teologije te osobito u odnosu na Tridentski koncil. Autor dolazi do zaključka da je teološki gledano nemoguće utemeljiti neku veliku razliku između uloge biskupa i uloge svećenika. Riječ je o razlikama koje su plod povijesnoga razvoja života Crkve te su ustanovljene crkvenim pravom. Potom, u trećem dijelu članka, autor promišlja ulogu biskupa i svećenika u životu mjesne Crkve kojoj su i jedan i drugi pozvani služiti. Naglašava kako bi u odnosu između biskupa i svećenika trebala vladati međusobna suradnja, poštivanje i suodgovornost, kako to, uostalom, zahtijevaju i crkveni dokumenti posvećeni životu i djelovanju biskupa i svećenika. Na kraju, u četvrtom dijelu članka, autor upozorava na neke moguće konkretne probleme i poteškoće u odnosu između biskupa i svećenika te nudi sugestije kako izgraditi dobre odnose na dobrobit mjesne Crkve u kojoj žive i djeluju.

Gljučne riječi: biskup, svećenik, odnos, mjesna Crkva, sakrament reda.

Uvod

Jedan od temeljnih pojmova kojim Drugi vatikanski koncil izražava novo samorazumijevanje Crkve bez sumnje je pojam *communio*/zajedništvo. Crkva je, navodi dogmatska konstitucija o Crkvi, »puk skupljen u jedinstvu Oca i Sina

* Izv. prof. dr. sc. don Mladen Parlov, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu, Zrinsko-frankopanska 19, p.p. 329, 21000 Split, Hrvatska, mparlov@kbf-st.hr

i Duha Svetoga« (LG 4, misao sv. Ciprijana). Crkva je narod Božji na putu prema svojemu Gospodinu i punini njegova Kraljevstva u čijoj se službi nalazi i čemu kao cilju svoga putovanja teži. No, Crkva je također hijerarhijski uređena zajednica u kojoj je Gospodin, za rast cijeloga Tijela, ustanovio različite službe. Biskupima, kao nasljednicima apostola, povjerena je briga za pojedine mjesne Crkve te, kao biskupskom kolegiju na čelu s papom, briga za Crkvu u cjelini. Svećenicima je povjeren dio naroda Božjega u mjesnoj Crkvi, u kojoj se ostvaruje opća Crkva. Očito je kako je za život svake mjesne Crkve od životne važnosti ispravan odnos između biskupa i svećenika, tj. svećenika i biskupa. U ovom našem izlaganju progovoriti ćemo što o tom odnosu kažu dokumenti Drugoga vatikanskog sabora, neki postkoncilski dokumenti; kako ti odnosi izgledaju pod vidom dogmatske teologije, kako pak u svjetlu pastorala. Spomenuti se odnos može promatrati kako iz perspektive biskupa prema svećenicima tako i iz perspektive svećenika prema biskupu. Mi smo se opredijelili za oba pristupa, no u nekim će točkama nužno prevladavati sad jedna sad druga perspektiva. Za kraj ćemo pokušati potaknuti neka konkretna pitanja i sugestije koje bi mogle pomoći u izgradnji ispravnih odnosa između onih o kojima ovisi život mjesne Crkve. Zbog obimnosti materije svjesni smo da ovo može biti tek panoramski, pregledni rad te da svaki od podnaslova može i treba biti dalje razrađen.

1. Odnos biskup-svećenici prema Drugom vatikanskom koncilu i postkoncilskim dokumentima

Temeljne izričaje o odnosu biskupa i svećenika nalazimo u dogmatskoj konstituciji o Crkvi, *Lumen gentium* br. 28, u dekretu o životu i djelovanju prezbitera, *Presbyterorum ordinis*, te onom o pastirskoj službi biskupa, *Christus Dominus*. Brojni će komentatori koncilskog dokumenta posvećena prezbiterima reći kako dekret o životu i djelovanju prezbitera nije drugo doli razrada sadržaja kojeg donosi dogmatska konstitucija o Crkvi. Nas, naravno, primarno zanima odnos biskupa i svećenika prema dogmatskoj konstituciji o Crkvi, što je i logično budući da je riječ o tekstu najveće teološko-dogmatske vrijednosti. U trećem poglavlju *Lumen gentium*, posvećenom hijerarhijskom uređenju Crkve te posebno episkopatu, progovara se također o prezbiteratu i đakonatu. Novost u nauku Drugog vatikanskog sabora nauk je o sakramentalnosti episkopata: »Sveti Sabor pak uči da se biskupskim posvećenjem dijeli punina sakramenta Reda, koja se i liturgijskim običajem i glasom svetih otaca zove najviše svećeništvo, vrhunac svete službe« (LG 21b). Biskupima se, nastavlja Koncil, polaganjem ruku i riječima posvećenja »tako daje milost Duha Svetoga i tako utiskuje sveti biljeg da biskupi na odličan i vidljiv način imaju ulogu samoga Krista, Učitelja, Pastira i Svećenika, i da rade u njegovo ime. Biskupima pripada vlast da po sakramentu Reda uzimlju nove izabranike u biskupski zbor« (LG 21 b). Drugim riječima, biskupi, koji imaju puninu Reda, po sakramentu svetoga Reda suobličeni su Isusu Kristu, Učitelju, Pastiru i Svećeniku te

rade u njegovo ime. Koncil ne pojašnjava značenje punine sakramenta reda. Nakon što je izložena biskupska *tria munera* Koncil progovara o svećenicima: »Premda svećenici nemaju vrhunac pontifikata i u vršenju svoje vlasti ovise o biskupima, ipak su s njima spojeni svećeničkom čašću i posvećuju se po sakramentu Reda, na sliku Krista, vrhovnoga i vječnoga Svećenika (usp. Heb 5,1-10; 7,24; 9,11-28), da propovijedaju evanđelje, da pasu vjernike i da vrše službu Božju, kao pravi svećenici Novoga zavjeta. Kao dionici službe jedinoga Posrednika Krista (1 Tim 2,5) u svom stupnju službe navješćuju svima Božju riječ« (LG 28a). Koncil, dakle, uči da su i svećenici, poput biskupa, po sakramentu Reda suobličeni Kristu, Učitelju, Pastiru i Svećeniku te da i oni, poput biskupa, svoja *tria munera* dobivaju od Krista.

U nastavku br. 28., Koncil progovara o odnosu svećenika prema biskupu te ih se smatra »mudrim suradnicima biskupskoga reda, njihovom pomoći i oruđem«; oni s biskupom čine jedan prezbiterij, a u mjesnim zajednicama vjernika čine na neki način prisutnim biskupa te s njim sjedinjeni, djelomično preuzimaju njegove službe i brigu prema vjernicima. Potom se nastavlja: »Oni koji pod biskupovim autoritetom posvećuju i vode dio Gospodinova stada njima povjeren, čine opću Crkvu vidljivom u svom mjestu i mnogo koriste izgradnji cijeloga Kristova Tijela (usp. Ef 4,12). Zbog ovoga njihova udjela u svećeništvu i misiji neka svećenici priznaju biskupa uistinu kao svoga oca i neka ga sa štovanjem slušaju. Biskup pak neka smatra svećenike, svoje suradnike, kao sinove i prijatelje, kao što Krist svoje učenike ne zove slugama, nego prijateljima (usp. Iv 15,15). Na temelju Reda i službe svi su svećenici, bilo dijecezanski, bilo redovnički, pridruženi zboru biskupa i prema svojemu zvanju i milosti služe dobru cijele Crkve« (LG 28b).

Dekret o službi i životu prezbitera, *Presbyterorum ordinis*, razrađuje temeljne postavke iz LG 28. Br. 7 posvećen je odnosu između biskupa i prezbitera. Na početku se veli kako »svi prezbiteri, zajedno s biskupom, tako učestvuju u jednom te istom Kristovu svećeništvu i službi da samo jedinstvo posvećenja i poslanja iziskuje njihovo hijerarhijsko zajedništvo s biskupskim redom« (PO 7a). Potom se nastavlja: »... biskupi ... neka smatraju prezbitere neophodnim pomagačima i savjetnicima u službi i u dužnosti poučavanja, posvećivanja i vođenja Božjega naroda. ... Zbog ovoga zajedništva u istom svećeništvu i službi neka biskupi drže prezbitere svojim braćom i prijateljima, i neka svim silama misle na njihovo dobro, materijalno, a pogotovo duhovno. Prvenstveno na njima leži teška odgovornost za posvećivanje njihovih svećenika« (PO 7a). Potom Koncil potiče biskupe da svećenike »rado slušaju, štoviše, neka se s njima savjetuju i neka razgovaraju o stvarima koje se tiču potreba dušobrižništva i dobra biskupije« (PO 7a). Dalje se savjetuje ustanova prezbiterskih vijeća u svakoj biskupiji čiji bi cilj trebao biti pomaganje biskupu u upravljanju biskupijom (usp. PO 7a). Od svećenika Koncil pak traži da »imajući pred očima puninu sakramenta reda koji posjeduju biskupi, neka u njima poštuju autoritet Krista vrhovnog pastira. Zato neka prijanjaju uza svog biskupa iskrenom

ljubavlju i poslušnošću. Ova se svećenička poslušnost, prožeta duhom suradnje, temelji na samom učestvovanju u biskupskoj službi, koja se prezbiterima daje sakramentom reda i kanonskim poslanjem« (PO 7b).

Dekret o pastirskoj službi biskupa, *Christus Dominus*, također progovara o odnosu biskupa i svećenika. Ističe kako se »odnosi između biskupa i dijecezanskih svećenika moraju temeljiti u prvom redu na vezama nadnaravne ljubavi tako da skladnošću volje svećenika s voljom biskupa njihovo pastoralno djelovanje postane plodonosnije« (CD 28). Svećenike se naziva »brižljivim suradnicima biskupskoga reda« (CD 15; 28; AG 39). Iznova će se ponoviti kako su, s biskupom, »dionici ... jednoga Kristova svećeništva i s njim ga izražavaju« (CD 28). Također će se istaknuti važnost prezbiterija: svi svećenici u mjesnoj Crkvi »čine jedan prezbiterij, jednu obitelj, kojoj je otac biskup« (CD 28).

Papa Ivan Pavao II. u apostolskoj pobudnici *Pastores dabo vobis* naglasit će kako je služba prezbitera prije svega zajedništvo te je »odgovorna i nužna suradnja u biskupskoj službi u brizi za opću Crkvu i za partikularne Crkve u čijoj službi s biskupom tvore jedinstveni prezbiterij«.¹ U dijelu govora o svećeničkom životu i evanđeoskoj radikalnosti Ivan Pavao II. istaknut će kako se »svećenička služba daje samo u zajedništvu s vrhovnim svećenikom i zborom biskupa, na poseban način s biskupom vlastite biskupije, kojima se duguje 'posebno poštovanje i poslušnost', obećani u obredu ređenja. To 'podvrgavanje' onima koji su obilježeni crkvenom vlašću nema ničeg ponižavajućeg, već proizlazi iz prezbiterske odgovorne slobode koja prihvaća kao svoje ne samo zahtjeve uređenog i međusobno usklađenog života Crkve, već i iz one milosti raspoznavanja i odgovornosti u crkvenim odlukama koje je Isus povjerio svojim apostolima i njihovim nasljednicima da bi se vjerno sačuvalo otajstvo Crkve...«²

Direktorij za službu i život prezbitera, Kongregacije za kler (iz 1994. godine), naglašava hijerarhijsko zajedništvo između svećenika i biskupa (usp. br. 22). Papa Ivan Pavao II., u apostolskoj pobudnici o biskupskoj pastirskoj službi *Pastores gregis*, iz 2003. godine, naglašava kako između biskupa i prezbitera postoji *communio sacramentalis* na temelju ministerijalnog ili sakramentalnog svećeništva, što je sudjelovanje u jedincatom Kristovu svećeništvu. Papa ističe kako bi biskup trebao svojim svećenicima biti poput oca i brata koji ih ljubi, sluša, tješi, hrabri, prati, ispravlja itd. (usp. PG 47). Kongregacija za biskupe 2004. godine objavila je novi *Direktorij za pastoralnu službu biskupa, Apostolorum successores*, u kojem

¹ IVAN PAVAO II., *Pastores dabo vobis*, GK, Zagreb, 1992., br. 17, str. 40.

² *Isto*, br. 28, str. 66.-67. Cjelovit prikaz odnosa biskupa i svećenika u koncilskim i postkoncilskim dokumentima, uključujući i *Zakonik kanonskoga prava*, nudi zanimljiva doktorska disertacija: M. BALÁŽ, *Il rapporto 'vescovo-presbiteri' dal concilio Vaticano II (1962-1965) all'esortazione apostolica 'Pastores dabo vobis' (1992)*, PUL, Roma, 1996.

se, na tragu prethodnih dokumenata, naglašava najuža povezanost i suradnja biskupa s njegovim svećenicima (br. 75). Biskupa se naziva »ocem, bratom i prijateljem« dijecezanskih svećenika, a njihovi odnosi moraju se nadahnjivati i hraniti ljubavlju i vjerom tako da se i pravni odnosi koji ih vežu pojavljuju kao posljedica duhovnog zajedništva s Bogom i međusobno (usp. br. 76).

Katekizam Katoličke crkve na skladan način ponavlja nauk Drugoga vatikanskog koncila. U dijelu govora o ispovijesti vjere u Crkvu veli da biskupi »vrše svoju pastirsku upravu nad dijelom Božjeg naroda koji je njima povjeren (LG 23); pri tomu im pomažu svećenici i đakoni« (KKC 886). Potom se kaže kako »biskupi, s prezbiterima, svojim suradnicima, imaju prvenstvenu zadaću da svima navještaju Božje evanđelje« (PO 4)« (KKC 888). U dijelu govora o sakramentu svetog reda uglavnom se ponavlja nauk iz LG 28 te iz PO, a prezbitere se predstavlja kao biskupove suradnike (usp. KKC br. 1562-1568).

O odnosu biskupa i svećenika progovorio je i Zakonik kanonskog prava, no on nas ovdje toliko ne zanima. Zanima nas nadasve teološki, tj. dogmatski pogled na taj odnos te pastoralne posljedice koje iz toga proizlaze.

2. Odnos između biskupa i svećenika: dogmatski vid

2.1. APOSTOLSKO I OTAČKO RAZDOBLJE

Novozavjetni izričaji o svećeništvu odnose se, kako je poznato, na svećeništvo Isusa Krista, na čitav narod Božji (opće svećeništvo) te na neke vidove kršćanskog života, što je primjetno osobito u pavlovskim poslanicama. U govoru o službenicima unutar mladih kršćanskih zajednica, u Novom zavjetu ne susrećemo sadržaje o kulturnom značenju ministerijalnog svećeništva. »Prezbiteri« se kao zasebna skupina unutar kršćanske zajednice javljaju najprije unutar judeo-kršćanstva, točnije u samom Jeruzalemu tako da se s pravom zaključuje da je mlada kršćanska zajednica po uzoru na židovstvo na čelu zajednice imala »prezbitere-starješine« u smislu vodstva i upravljanja zajednicom, a bez kulturne uloge. Oni prihvaćaju milostinju prikupljenu u Antiohiji (usp. Dj 11,30), oni s apostolima odlučuju na prvom koncilu (usp. Dj 15) te dočekuju Pavla kad posjećuje apostola Jakova u Jeruzalemu (usp. Dj 21,18). Pavao štoviše čini što mu nalažu. Ako je teško sa sigurnošću znati kad su »starješine«, po uzoru na židovstvo, zaživjele unutar kršćanstva, iz šturih podataka koje donose Djela apostolska doznajemo da su upravo »starješine« s apostolima upravljali prvom kršćanskom zajednicom u Jeruzalemu. S druge strane sv. Pavao u svojim poslanicama nikada ne govori o prezbiterima, uz iznimku pastoralnih poslanica, nego govori o »episkopima«, a tim pojmom iz ondašnjeg općeg jezika označava upravitelje, odnosno osobe koje su u zajednici zadužene za određenu kontrolu i upravljanje u službi države ili određene zajednice. Sam se pojam javlja i u Djelima

apostolskim kao sinonim prezbitera.³ Svakako, u pavlovskim zajednicama postojala bi »episkopalna« služba, s istim značajkama koje su u jeruzalemskoj zajednici vršili prezbiteri. Sustav starješinstva bi se potom iz jeruzalemske zajednice proširio i po ostalim kršćanskim zajednicama, gdje su uz starješine postojali i nadglednici, a jedni i drugi početno su imali manje ovlasti od apostola i njihovih neposrednih učenika i suradnika (usp. Tit 1,9; 1 Tim 5,22).⁴ Nije nemoguće da se unutar kršćanskih zajednica iz zbora starješina birao jedan koji je postajao nadglednik s većim ovlastima. O tom svjedoče poslanice Titu i Prva Timoteju (usp. Tit 1,7 i 1 Tim 3,1), a koje su najvjerojatnije nastale koncem prvog ili početkom drugog stoljeća te bi tako potvrdile prijelaz u vodstvu kršćanske zajednice od strukture zbora prezbitera na monoepiskopalnu strukturu, odnosno na zbor prezbitera i đakona kojima je na čelu jedan biskup, što kao jasno posvjedočeno nalazimo u poslanicama sv. Ignacija.⁵ Ipak treba reći da se istodobno prema Polikarpu iz Smirne, u poslanici Filipljanima, na čelu zajednice nalazi zbor prezbitera. Isti se dojam dobiva i za zajednicu u Korintu u kojoj jedna skupina vjernika želi smijeniti prezbitere. Pa čak i sam Ignacije u poslanici Rimljanima ne spominje episkopa, što je u suglasju s Herminim *Pastinom* u kojem se govori najprije o prezbiterima koji vode Rimsku crkvu, a potom o episkopima i đakonima. Čini se da bi unutar zbora prezbitera, koji je upravljao zajednicom, jedan bio zadužen za predstavljanje zajednice kod drugih Crkava. Konkretno, unutar Rimske crkve, onaj koji je predstavljao Crkvu prema drugima bio bi, barem prema Herminu *Pastiru*, upravo Klement Rimski, autor poslanice Korinćanima.⁶ Vjerojatno je brojnost kršćanske zajednice u Rimu

³ U Djelima apostolskim 20,17.28 čitamo kako sv. Pavao »iz Mileta posla u Efez po starješine Crkve« koje potom (r. 28) naziva nadglednicima (episkopima): »Pazite na sebe i na sve stado u kojem vas Duh Sveti postavi nadglednicima, da pasete Crkvu Božju koju steče krvlju svojom.« Čini se da se pojmovi »prezbitar« i »episkop« javljaju kao sinonimi i u poslanici Titu: »Poradi toga ostavih te na Kreti da urediš preostalo te po gradovima postaviš starješine (prezbitere) kako sam ti ja odredio... Jer nadstojnik (episkop) kao Božji upravitelj treba da bude besprigovor...« (Tit 1,5.7)

⁴ Usp. J. MARTIN, *Der priesterliche Dienst. Die Genese des Amtspriestertum in der frühen Kirche*, Herder, Freiburg in B., 1972., str. 45.-46.; M. ZOVKIĆ, *Svećenici danas – u duhu Novoga zavjeta*, u: *Vjesnik Đakovačko-osječke nadbiskupije i Srijemske biskupije*, 138 (2010.) 3-4, str. 164.-165. No, nisu svi mišljenja kako je uloga prezbitera (starješina) u prvu kršćansku zajednicu ušla preko židovstva. Postoje tvrdnje kako je riječ o predstojnicima malih kućnih crkava koji bi unutar tih malih zajednica vršili ulogu oca obitelji (*pater familias*) te bi se radilo o karizmi, dakle prvenstveno o teološkoj, a ne o sociološkoj stvarnosti (usp. S. ROMANELLO, *La rilettura dei dati del Nuovo Testamento relativa a presbiteri ed episcopi*, u: ASSOCIAZIONE TEOLOGICA ITALIANA, *Il ministero ordinato. Nodi teologici e prassi ecclesiali*, A cura di Marino Qualizza, San Paolo, Milano, 2004., str. 113.-150).

⁵ Usp. L. PADOVESE, *I sacerdoti dei primi secoli. Testimonianze dei Padri sui ministri ordinati*, Edizioni Collegio s. Lorezno da Brindisi-Laurentianum, Roma, 2002., str. 22.-23.

⁶ Usp. HERMAS, *The Shepard*, Vis. 2,4: Žena (tj. Crkva) veli Hermi: »You will write therefore two books, and you will send the one to Clemens and the other to Grapte. And Clemens will send his to foreign countries, for permission has been granted to him to do so. And Grapte will admonish the widows and the orphans. But you will read the words in this city, along with the presbyters who preside over the Church.« (navedeno prema: <http://www.newadvent.org/fathers/02011.htm>) (opširnije vidi: L. PADOVESE, *I sacerdoti dei primi secoli. Testimonianze dei Padri sui ministri ordinati*, str. 26.-27.)

bila razlogom kasnijeg prijelaza od strukture prezbiterskog zbora na episkopalnu monarhijsku strukturu. Prema Ignaciju ministerijalna trijada – biskup, prezbiteri i đakoni – slika je nebeske Trijade, Oca, Sina i zbora apostola, a biskup svoju vlast ne dobiva apostolskim nasljedstvom, nego izravno od Boga. Ignacijeva su pisma svjedočanstvo isticanja uloge biskupa kojega se predstavlja kao jedinog zakonitog nasljednika apostola, s apostolskim ovlastima, te time različitog od prezbitera. Ovo će se isticanje biskupske uloge dovršiti s Irenejem Lionskim koji će razraditi pojam apostolskog nasljedstva koje on predstavlja kao jamstvo prenošenja apostolskoga nauka.⁷

Kroz otačko se razdoblje postupno razvijao govor o svećeničkoj/kultnoj službi i to polazeći od suočavanja sa židovskim, ali i poganskim religiozno-kulturnim svijetom te se u tom govoru uočavala sličnost, ali i razlika kršćanskoga kulta u odnosu na druge religije. U odnosu na biskupa općenito se ističe subordiniranost prezbitera, odnosno biskupa se predstavlja kao nasljednika apostola, a prezbiteri bi bili njegovi pomoćnici. Takva je pozicija, primjerice, jasno izražena u Hipolitovoj *Traditio apostolica* koja će, između ostalog, dovršiti proces razlikovanja između klerika i laika. No, istodobno će se kroz otačko razdoblje javiti glasovi koji će inzistirati na jednakosti prezbitera i biskupa. Najjasnije i najsnažnije svakako je svjedočanstvo sv. Jeronima koji će osporavati zahtjeve rimskih đakona za pretjeranom vlašću te će ustvrditi da su đakoni niži od prezbitera, dok postoji jednakost između biskupa i prezbitera, s tim da bi biskup imao veće ovlasti u odnosu na prezbitera. Jeronim se također poziva na običaj Crkve u Aleksandriji u kojoj su prezbiteri između sebe birali i postavljali episkopa.⁸

2.2. SREDNJI VIJEK

Tijekom srednjega vijeka pozornost teologa usmjerava se prema značenju ministerijalnoga svećeništva u odnosu prema euharistiji koja se pak shvaća kao spomen čin Kristove žrtve. U biti srednjovjekovna teologija u svojem govoru o svećeništvu baštinila je bogati otački govor o svećeništvu što ih je dovelo u poziciju da moraju učiniti sintezu prethodnih razmišljanja. U stvaranju sinteze jedni se teolozi pozivaju na Jeronima, Ambroziastera i Pelagija čije misli preuzimaju i dalje razvijaju Izidor Seviljski i Gracijan. Ta pozicija inzistira na jednakosti biskupa i svećenika u smislu postojanja jedincatog svećeništva. Tvrdi se da izvorno nije bilo i nema nikakve razlike između biskupstva i svećeništva; ona bi nastala kasnije kao plod crkvenog prava koje je nastojalo urediti crkveni život. Dakle, svećenik po sakramentu reda ima sve ovlasti kao i biskup, samo što nije ovlašten vršiti ih poput biskupa. Drugačije se mišljenje susreće kod Pseudo-Dionizija te u Dekretalima. Tvrdi se da postoji razlika između svećeništva prvoga i drugoga stupnja te da je ta

⁷ Usp. *Isto*, str. 28.-29.

⁸ Usp. Sv. JERONIM, *Epis. 146, To Evangelus* (usp. www.newadvent.org/fathers/3001146.htm)

razlika božanskog prava, tj. proizlazila bi iz ustanovljenja dvanaestorice te sedamdesetdvojice učenika. Tijekom 11. i 12. st. teolozi i kanonisti nastojali su nadići suprotstavljene pozicije iz pristiglih im dokumenata. To su učinili razvijanjem govora o hijerarhiji te s pomoću kanonističkog poimanja.⁹ Tako se rađa distinkcija između *ordo* i *officium* (ili *potestas*), a potom između *ordo* i *jurisdictio*.¹⁰ Sv. Toma Akvinski promatra sveti red kao stvarnost koja je po sebi usmjerena prema euharistiji (*ordinis sacramenti ad sacramentum Eucharistiae ordinatur*). Vlast reda (*potestas ordinis*) kao objekt ima upravo posvećenje euharistije, odnosno svaki drugi oblik vlasti usmjeren je prema euharistiji. Premda podijeljen na sedam stupnjeva, sveti red ostaje jedincat sakrament čija se punina prima u svećeništvu. Promatrajući sveti red iz euharistijske perspektive Toma zastupa jednakost između prezbiterata i episkopata. Na tragu Huga od sv. Viktora, Petra Lombardijskoga i Alberta Velikoga i on niječe da bi episkopat bio iznad prezbiterata, odnosno priznaje superiornost episkopata samo u dostojanstvu i jurisdikciji.¹¹

2.3. TRIDENTSKI KONCIL

Na liniji nauka sv. Tome, Tridentiski je koncil, kojemu je bila nakana istaknuti razliku između ministerijalnog i općeg svećeništva, definirao svećenika bitno u funkciji euharistije. Sakrament sv. reda daje vlast i značaj svećeničkoj službi. Sve druge svećeničke ovlasti i uloge proizlaze iz jurisdikcije koja je definirala svećenikov položaj u crkvenoj zajednici. Svećenik, zajedno s biskupom i papom, tvori crkvenu hijerarhiju u kojoj je on ispod biskupa i ovisan o biskupu. Upravo po jurisdikciji svećenik je povezan s biskupom.¹² No, valja reći da u vrijeme održavanja Tridentuskog koncila pitanje odnosa između episkopata i prezbiterata nije bilo posve jasno. Naime, u raspravi o sakramentu svetoga reda teološka komisija, koja je trebala izraditi propoziciju, našla se duboko podijeljena. Jedni su zastupali mišljenje da je episkopat pravi stupanj sakramenta reda, a time da je viši od prezbiterata i to ne samo po crkvenoj jurisdikciji nego »de iure divino«, dok su drugi zastupali mišljenje da je ovlast služenja euharistije najviši kriterij vrjednovanja stupnjeva reda te je prema tomu prezbiterat najviši izričaj svetoga reda. Nitko, naravno, nije u pitanje dovodio superiornost episkopata nad prezbiteratom na planu crkvene jurisdikci-

⁹ Usp. B.-D. DUPUY, C'è una distinzione dogmatica tra la funzione dei sacerdoti e quella dei vescovi, u: *Concilium* 4 (1968.) 4, str. 90.-91.

¹⁰ Opširnije o značenju pojmova »ordo« i »jurisdictio« u Crkvi vidi: Y. CONGAR, Ordre et jurisdiction dans l'Église, u: Y. CONGAR, *Sainte Église. Études et approches ecclésiologiques*, Les Editions du Cerf, Paris, 1963., str. 203.-237.

¹¹ Usp. *Suppl.* q. 35, a. 2; q. 37, a. 1. Opširnije vidi: B. MONDIN, *Dizionario enciclopedico del pensiero di san Tommaso d'Aquino*, Edizioni Studio Domenicano, Bologna, 1991., str. 215.-217. (episkopat), str. 426.-429. (sveti red)

¹² Usp. R. La DELFA, Il ministero presbiterale nei documenti del Magistero dopo il Vaticano II, u: *Il presbitero nella Chiesa dopo il Vaticano II*, Pietro Sarci (ed.), Il pozzo di Giacobbe, Trapani, 2005., str. 132.-133.

je, no koncil je morao odustati od jasnijeg definiranja odnosa episkopata i prezbitarata, odnosno pojašnjenja pitanja sakramentalnosti episkopata.¹³ U pozadini se nalazilo i pitanje odnosa biskupa prema papi, odnosno pitanje od koga proizlazi crkvena jurisdikcija. Zbog koncilijarističkih težnji teolozi kanonisti u papinstvu su prepoznavali izvor jurisdikcije. Biskupi bi imali određenu prednost pred svećenicima samo zato što im papa, jedini izvor jurisdikcije, delegira određenu vlast nad Crkvom. Što se više uzdizalo papinstvo, sve se više smanjivala razlika između episkopata i prezbitarata. Naravno, kanonisti su potkrjepljivali svoje teze mišljenjem sv. Jeronima prema kojemu je biskup jedan od svećenika zadužen za jedinstvo Crkve. S druge strane, što se više uzdizao episkopat, lik je prezbitera postajao sve beznačajniji; sveden na jednostavnog službenika čija je zadaća biti na raspolaganju i ispomoci biskupu.

Nakon brojnih diskusija Tridentski je koncil 1563. godine usvojio *Dekret i kanone o sakramentu reda*. U prvom se poglavlju veli kako su »žrtva i svećeništvo po božanskoj rasporedbi tako usko povezani da oboje postoje pod svakim zakonom« (DH 1764), a u drugom se veli da to svećeništvo postoji u različitim stupnjevima (nabrajaju se: svećenici, đakoni, subđakoni, akoliti, egzorcisti, lektori i hostijariji). Dakle, ne kaže se u čemu se sastoji punina sakramenta reda ili koji je stupanj najveći. U četvrtom se poglavlju govori o crkvenoj hijerarhiji i sakramentu reda. Na čelo hijerarhije stavljeni su biskupi koji su iznad svećenika te mogu »podijeliti sakrament potvrde, rediti službenike Crkve te vršiti mnoge druge funkcije koje ne pripadaju nižim redovima« (DH 1768). Očito, superiornost biskupa nad svećenicima promatra se ponajprije u različitim liturgijskim funkcijama. U šestom kanonu tog dekreta kaže se da je crkvena hijerarhija božanskog porijekla, a sastoji se od biskupa, svećenika i službenika (usp. DH 1776). U sedmom se kanonu veli da su biskupi nad svećenicima no ne kaže se jasno u kojem su smislu superiorni svećenicima (jurisdikcije ili samoga reda) pa se može zaključiti da se misli na opću superiornost obavljanja pastirske službe, tj. da biskupi imaju ovlast dijeljenja potvrde i ređenja, što svećenici nemaju (usp. DH 1777). Nadređenost biskupa svećenicima nije definirana jasnim teološkim pojmovima, nego je jednostavno zabilježena pastoralna praksa prema kojoj biskupi mogu krizmavati, rediti, »atque alia pleraque peragere ... quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent« (DH 1768).

Tridentski koncil nije imao nakanu jasno izložiti pitanje teološke razlike između episkopata i prezbitarata. Ono što je Trident istaknuo, jest postojanje redova unutar crkvenog poslanja, tj. istaknuo je ministerijalno u odnosu na opće svećeništvo vjernika laika. Dakle, prema tridentskoj ideji svećeništva (a to je dionizijevsko-hi-

¹³ Opširnije vidi: S. DIANICH, La teologia del presbiterato al concilio di Trento, u: *La Scuola Cattolica* 99 (1971.), str. 331.-358.; S. DIANICH, *Teologia del ministero ordinato. Una interpretazione ecclesiologicala*, Edizioni Paoline, Milano, 31993., str. 239.-241.

jerarhijsko poimanje) prezbiterat se smatra drugim stupnjem sv. reda, ovisan o prvom kojega mora na neki način u sebi reproducirati. Post-tridentska katolička manualistika, kao reakcija na protestantski nauk, još je više naglasila razliku između ministerijalnog i općeg svećeništva, s jedne strane, koncentrirajući *ministerium* u *sacerdotium*, a *sacerdotium* u *sacrificium*, a s druge nije se postigla jasnoća o razlici između episkopata i prezbiterata. To je trebao pojasniti Prvi vatikanski koncil čija je nakana bila utvrditi superiornost biskupa nad svećenicima *tam ordine quam institutione* i to bi bilo božanskog prava. No Prvi je vatikanski koncil prekinut.¹⁴

2.4. DRUGI VATIKANSKI KONCIL

Budući da je Prvi vatikanski koncil svojim naukom o papinu primatu stavio kraj koncilijarističkim težnjama, Drugi je mogao na slobodniji način progovoriti o episkopatu te iznova uvažiti neke bitne elemente nauka o episkopatu koje sadrži crkvena tradicija. Prije svega misli se na sakramentalnost episkopata, tj. da je episkopat u sebi sakrament te, drugi, da je kolegij biskupa nasljednik zbora apostola, tj. da nije sam papa subjekt najviše opće službe u Crkvi. Već smo vidjeli kako Drugi vatikanski predstavlja odnos između biskupa i svećenika.

Odmah treba reći da je mišljenje gotovo svih tumača koncilskih tekstova da je koncilski nauk o tom odnosu teološki nedostatan i nejasan.¹⁵ Primjerice, nije jasno što znači punina sakramenta svetoga reda te koja je razlika između episkopata i prezbiterata ako je učinak i svećeničkog i biskupskog ređenja suobličjenje Isusu Kristu, Glavi i Pastiru Crkve te ako i svećenik i biskup od Krista dobivaju ovlasti. Kad je riječ o ovlastima, vidjeli smo kako LG veli kako »biskupima pripada vlast da po sakramentu Reda uzimlju nove izabranike u biskupski zbor« (LG 21). U prethodnoj shemi koncilskog teksta nalazila se je i riječ »samo«, tj. kako »samo« na biskupe spada ređenje novih biskupa. U konačnom je tekstu riječ »samo« izbačena, budući da povijest Crkve poznaje slučajeve da su prezbiteri postavljali biskupe, ali i zbog mogućih budućih složenih situacija u životu Crkve.¹⁶ Vidjeli smo kako je Tridentski koncil pridržao biskupima vlast podjeljivanja sakramenta potvrde, a ipak najstarija tradicija poznaje praksu da i svećenici mogu podjeljivati sakrament potvrde, što je Crkva i ozakonila 1946. godine.¹⁷

¹⁴ Usp. S. DIANICH, *Teologia del ministero ordinato...*, str. 240.-242.

¹⁵ Među brojnim tumačima koncilskih tekstova i hrvatski su tumači mišljenja da je koncilski nauk o odnosu biskupa i svećenika manjkav (usp. R. BRAJČIĆ, M. ZOVKIĆ, *Dogmatska konstitucija o Crkvi – Lumen gentium 1*, FTI, Zagreb, 1977., str. 445.)

¹⁶ Usp. B.-D. DUPUY, *C'è una distinzione dogmatica tra la funzione dei sacerdoti e quella dei vescovi*, str. 96.-97.

¹⁷ Usp. Y. CONGAR, *Faits, problèmes et réflexions à propos du pouvoir d'ordre et des rapports entre le presbytérat et l'épiscopat*, u: Y. CONGAR, *Sainte Église. Études et approches ecclésiologiques*, str. 275.-302.

Potom, u samoj konstituciji *Lumen gentium*, u istom broju 28., u kojem se veli da se svećenici po sakramentu reda suobličuju Kristu (*in persona Christi agentes*), također se veli da su biskupi »zakonito povjerali u različitom stupnju dužnost svoje službe različitim osobama u Crkvi« (LG 28a). Kao da je u spomenutim izričajima prisutna dionizijevska koncepcija crkvene hijerarhije po kojoj niži stupnjevi hijerarhije proistječu iz viših. Ova će nejasnoća, kao da bi stupanj prezbitera proizlazio iz episkopata, biti dijelom ispravljena u dekretu *Presbyterorum ordinis*, gdje se u neosobnom smislu kaže da se »prezbiteri pomazanjem Duha Svetoga obilježuju posebnim biljegom i tako se upriličuju Kristu svećeniku da mogu djelovati u ime Krista koji je Glava Crkve« (PO 2c). Ipak će se i u samom dekretu PO nejasnoća o odnosu episkopata i prezbitera iznova ponoviti. Naime, dekret o službi i životu prezbitera, *Presbyterorum ordinis*, s jedne strane potvrđuje kako su svećenici, u snazi sakramenta Reda, službenici Isusa Krista (PO 2c) te da su dionici Kristova svećeništva i njegove službe (PO 1.5.7.10), a s druge se, u PO 7, veli kako se njihova poslušnost biskupu temelji na »samom sudjelovanju u biskupskoj službi – *in ipsa participatione ministerii episcopalis*, koje se prezbiterima daje sakramentom reda i kanonskim poslanjem« (PO 7b). Prethodno se u istom broju veli da je svećenicima za njihovu službu darovan Duh Sveti, ali je to rečeno na način kao da biskup zareditelj predaje svećenicima/ređenjcima vlastiti Duh i vlastitu milost, a ne Kristov Duh i Kristovu milost (PO 7a). Ta je tvrdnja potkrijepljena primjerom Mojsija čiji je duh u pustinji prešao na sedamdeset mudrih ljudi (usp. Br 11,25-26).¹⁸ Iznova se, dosta nejasnim govorom, želi predstaviti episkopat kao izvor prezbitera. U nastanku koncilskih tekstova, očito koncilskim ocima nije bilo lako, između raznih suprotstavljenih mišljenja o odnosu episkopata i prezbitera, jasno izraziti taj odnos. Nekim je koncilskim ocima bilo teško napustiti tezu kako je episkopat izvor prezbitera.

Ipak, tijekom rasprave o konačnom tekstu LG 28 teološka je komisija morala odgovoriti na brojne upite koncilskih otaca (tzv. »moduse«). Iz tih odgovora ne samo da proizlazi sklonost da se ublaži ovisnost svećenika o biskupima u korist njihove bratske suradnje, nego je jasna njihova želja da ne dopuste uvođenje mišljenja iz druge sheme koje je episkopat predstavljalo kao izvor prezbitera. Tako, primjerice, u modusu 199. trojica koncilskih otaca traže da se već od početka paragrafa jasno kaže kako »prezbiterstvo proizlazi iz Kristova svećeništva«. Teološka komisija na taj zahtjev odgovara kako se to mišljenje treba uvažiti te izričito uvesti u tekst. Isto se dogodilo i s izričajem kako svećenici u svojim ovlastima ovise

¹⁸ Među brojnim komentatorima koncilskih dokumenata i Alois Grillmeier kritizirat će uvođenje scene iz knjige Brojeva (usp. Br 11,25-26), a u biti je riječ o tekstu preuzetom iz liturgije ređenja nastale na temelju Hipolitove *Traditio apostolica*, u koncilski tekst, tj. u dekret PO 7, jer se zbog toga, tvrdi on, »opis odnosa između svećenika i biskupa na temelju zajedničkog, premda različitog, sudjelovanja u Kristovu svećeništvu, iznova zamračuje« (»Kommentar zur III. Kapitel/LG/. Artikel 28, u: *Lexikon für Theologie und Kirche*, sv. 12., str. 253., bilješka 7).

o biskupima. Tekst je izmijenjen na način da ovlasti svećenicima dolaze od Krista, a u vršenju tih ovlasti ovise o biskupima.¹⁹ Kad se potom izričito zatražilo pojašnjenje odnosa između biskupa i prezbitera, tj. pojašnjenje na koji način prezbiteri sudjeluju u sakramentu reda te po čemu se svećeništvo prezbitera razlikuje od biskupstva, odgovoreno je kako to pitanje ide iznad objekta o kojemu se raspravlja.²⁰ Drugim riječima, Koncil nije namjeravao jasno reći koji je sakramentalni odnos između prezbiterata i episkopata.

Tridentiski je koncil u govoru o svećenicima pošao iz sakramentalno-žrtvene perspektive, tj. promatrao je ministerijalno svećeništvo primarno u odnosu na euharistiju. Iz te perspektive nije i ne može biti vidljiva, a još manje jasna razlika između episkopata i prezbiterata. Drugi se vatikanski koncil, premda se dijelom poziva na Trident, ipak odlučuje za drugačiju perspektivu, naime misijsko-eklezijalnu, odnosno ministerijalno se svećeništvo promatra u kontekstu poslanja čitave Crkve. Unutar Crkve-sakramenta, svaki je sakrament temeljni čin Crkve koji proizlazi iz same naravi Crkve.²¹ I sveti red čini dio biti Crkve po kojoj ona ostvaruje sebe samu. Ako sakramente promatramo na ovaj način tada razlikovanje reda u različitim stupnjevima dolazi od same Crkve te je to više pojmovno, a manje dogmatsko pitanje. Teološki gledano nemoguće je utemeljiti neku veliku razliku između uloge biskupa i uloge svećenika. Riječ je o razlikama koje su plod povijesnog razvoja života Crkve te su ustanovljene crkvenim pravom. Već smo gore spomenuli kako u biti svećenici mogu vršiti sve što mogu i biskupi. Drugim riječima, po sakramentu reda svećenici primaju vlast (*potestas*) koja je u konačnici ista s vlašću koju imaju biskupi, ali je, za razliku od biskupske riječ o vezanoj vlasti (*potestas legata*). To je točka do koje može doći teološko razmišljanje o odnosu episkopata i prezbiterata.²² Ako bi se baš željelo ići korak naprijed u traženju teološkoga temelja razlike između episkopata i prezbiterata, a na temelju nauka Drugoga vatikanskog koncila, tada bi tu razliku trebalo pronaći u koncilskom poimanju svećenika kao »suradnika« biskupskoga reda (usp. LG 28; PO 2. 4. 7.; CD 15, 28; AG 39). Tu značajku »suradništva« Koncil ne pojašnjava, no može se zaključiti kako sveti red nije udijeljen svećeniku kako bi postao član biskupskog kolegija, nego je zaređen za suradnika (člana) biskupskog kolegija. Crkva dakle od početka zamišlja, želi i postavlja svećenike ne kao glave mjesne Crkve, nego kao suradnike biskupskog reda. Katolički se svećenik ne može ispravno definirati niti (samo)pojmiti bez tog subordiniranog odnosa prema episkopatu. Ovako promatrana crkvena ministerijalna služba, koja

¹⁹ Opširnije o nastanku koncilskog nauka o prezbiteratu vidi: R. TONINI, I vescovo 'padre' dei presbiteri. Una discussa e problematica espressione della 'Lumen gentium', u: *Il vescovo e la sua Chiesa*, Morcelliana, Brescia, 1996., str. 83.-123.

²⁰ Usp. isto, str. 113.

²¹ Usp. K. RAHNER, *Chiesa e sacramenti*, Morcelliana, Brescia, 1973., str. 68.-69.

²² Usp. B.-D. DUPUY, C'è una distinzione dogmatica tra la funzione dei sacerdoti e quella dei vescovi, str. 99.

daje primat episkopatu, jamči jedinstvo službe i poslanja, jamči njezin katolicitet i apostolicitet, koji su u funkciji jedinstva opće Crkve. Dakle, moglo bi se reći kako u Crkvi postoji samo jedan *ministerium ecclesiasticum*, samo jedno svećeništvo koje biskupi primaju u punini, a u odnosu na episkopat, to svećeništvo primaju i prezbiteri (i đakoni). Prezbiteri su bitno suradnici biskupa te je njihovo sudjelovanje na *ministerium ecclesiasticum* određeno i ograničeno od same Crkve. Sada je tako, što ne znači da nije bilo drugačije ili da u određenim povijesnim okolnostima ne će biti drugačije.²³ Daljnja razrada spada na crkveno pravo i pastoral. Mi ćemo baciti pogled na pastoral.

3. Odnos svećenika i biskupa: pastoralni vid

Prvi odnos, koji svećenik uspostavlja u krilu Crkve, jest odnos s vlastitim biskupom po čijim je rukama primio sakrament reda. Ovaj odnos, prije bilo kakvog pravno-institucionalnog i administrativnog plana, treba vidjeti kao događaj unutar jedinate sakramentalne stvarnosti, tj. milosti koje je svećenik dionik snagom svetoga reda koji je primio, a koji njegov biskup posjeduje u punini. Upravo na temelju milosti svetoga reda najprije je biskup pozvan da svećenika, osim kao suradnika, pomoćnika i savjetnika promatra kao sina, prijatelja i brata; a svećenik u biskupu treba ponajprije prepoznati oca i brata, a ne nalogodavca ili poslodavca (usp. LG 28b; PO 7b). Izrazi koje donose crkveni dokumenti, osobito *Presbyterorum ordinis*, izražavaju otajstvenu polivalentnost odnosa svećenik-biskup, koji se može sintetizirati trinomom: očinstvo-sinovstvo-bratstvo, ali i izrazom »zajedništvo-*communio*« duhova i sveza ljubavi i jedinstva koji trebaju upravljati ovim odnosom. Svećenici, »imajući pred očima puninu sakramenta svetoga reda koju posjeduju biskupi, neka u njima poštuju autoritet Krista vrhovnog pastira. Zato neka prijanjaju uza svog biskupa iskrenom ljubavlju i poslušnošću. Ova se svećenička poslušnost, prožeta duhom suradnje, temelji na samom sudjelovanju u biskupskoj službi, koje se prezbiterima daje sakramentom reda i kanonskim poslanjem« (PO 7b). U konkretnom pastoralu, biti u zajedništvu s biskupom znači vlastiti pastoral obavljati u zajedništvu s vlastitim ordinarijem, tj. prema smjernicama koje daje mjesni biskup, dakako uz punu vlastitu odgovornost i samoinicijativu.²⁴ No, ta inicijativa ne smije prijeći granice pastoralne razboritosti u smislu da svećenik kaže: »Ja sam biskup (papa) u svojoj župi i ja najbolje znam što je ovdje potrebno učiniti.« Pastoralno zajedništvo s biskupom zahtijeva od svećenika da, u ime zajedništva i jedinstva te u ime poslušnosti, odustane i od nekih opravdanih inicijativa u vlastitom pastoralnom radu, ako to od njega zahtijeva mjesni ordinarij. No, vjerujem da će

²³ Usp. M. CAPRIOLI, I presbiteri collaboratori dell'ordine episcopale. Genesi e commento al n. 28 della *Lumen gentium*, u: *Teresianum* 44 (1993.) 1, str. 82.

²⁴ Usp. A. FAVALE, *Il ministero presbiterale. Aspetti dottrinali, pastorali, spirituali*, LAS, Roma, 1991., str. 270.-272.

svaka dobro obrazložena i razborita pastoralna inicijativa naići na podršku ordinarija, ukoliko stvarno promiče pastoralni rad i opće dobro povjerenih mu ljudi.

3.1. BISKUP I SVEĆENIK U SLUŽBI MJESNE CRKVE

Drugi je vatikanski koncil nanovo otkrio pojam opće Crkve kao rezultante zajedništva mjesnih Crkava te je naglasio ulogu biskupa kao konkretne veze između njegove, mjesne, i opće Crkve. Slično se dogodilo i za svećenika te za njegov odnos prema biskupu i lokalnoj Crkvi. I biskup i svećenik žive u točno određenoj partikularnoj Crkvi. U dekretu o pastirskoj službi biskupa *Christus Dominus*, navodi se da »u dušobrižničkom djelovanju prvo mjesto zauzimaju dijecezanski svećenici jer se oni - inkardinirani ili pripojeni mjesnoj Crkvi - potpuno stavljaju u njezinu službu da pasu jedan dio Gospodnjeg stada« (CD 28). Dijecezanski svećenici, svoju službu naviještanja evanđelja, posvećivanja i vodstva puka Božjega, tj. izgradnje Božjeg kraljevstva, obavljaju ucijepljeni u svijet konkretne, mjesne Crkve, gdje »pasu dio Gospodnjeg stada«, tj. upravljaju povjerenom im zajednicom. Svećenička pripadnost mjesnoj Crkvi, njegova inkardiniranost u nju, utemeljuje ideju »biskupijske« pripadnosti kao »duhovne« vrjednote koja utječe na formiranje duhovnosti dijecezanskog svećenika.²⁵

Koncilaska ekleziologija nije jednostavno, ili bolje reći, nije *samo* ekleziologija opće Crkve, nego Crkve koja se ostvaruje »partikulizirajući se«, tj. lokalizirajući se (u zemljopisnom smislu) u mjesnoj Crkvi. Istodobno ona ostvaruje vlastito jedinstvo (Crkva je jedna) u zajedništvu ili na način »zajedništva« među Crkvama (to, na svoj način, pretpostavlja različitost u »identitetu«). To znači da život Crkve u povijesti, ovdje i sada, nije bez ukorijenjenosti i stabilnosti, a to dalje opravdava stabilnost službe dijecezanskog svećenika u funkciji Crkve koja je stabilna i koja se stabilizira. Dakako, ovo nije jedini model na koji dijecezanski svećenik obavlja povjerenu mu službu u Crkvi, ali je zakonski i teološki opravdan, a i potreban model. Stabilnost ili pripadnost vlastitoj biskupiji svećenik ne smije shvatiti kao »*stabilitas in monasterio*«, nego kao »*stabilitas in dioecesi*« i stoga ne kao jedan oblik askeze, nego kao službu u ljubavi po kojoj se izgrađuje Crkva kojoj služi i kojoj pripada. Svijest o pripadnosti mjesnoj Crkvi znači i svijest o potrebi služenja konkretnoj zajednici.

U svom govoru o ulozi i službi dijecezanskog svećenika Sabor je premjestio naglasak s govora o *vlastitom biskupu* na govor o *mjesnoj Crkvi*. Isto tako Sabor je stavio naglasak na govor o mjesnoj umjesto o općoj Crkvi. I biskup i svećenik ne stoje pred mjesnom Crkvom kao dva izdvojena individuuma koji obavljaju službu u nekakvoj apstraktnoj zajednici. U mjesnoj Crkvi oni se nalaze među braćom i sestrama. Unutar tog horizonta zajednice i zajedništva oni moraju razumjeti sebe i

²⁵ Usp. C. SCORDATO, Teologia del presbiterato: orientamenti teologici postconciliari, u: *Il presbitero nella Chiesa dopo il Vaticano II*, Pietro Sorci (ed.), Il pozzo di Giacobe, Trapani, 2005., str. 150.

svoju crkvenu službu.²⁶ Naravno, svećenik će svoju službu, kao biskupov suradnik, savjetnik, sin i prijatelj (usp. LG 28; PO 7, 12; CD 28), obavljati s biskupom i u odnosu na biskupa, ali on nije svećenik tog biskupa i za tog biskupa, nego je nadasve svećenik određene mjesne Crkve, svećenik u toj Crkvi i za tu Crkvu. Ponekad se dobiva dojam da je pojedinim svećenicima teško ili čak neugodno jer se nalaze uronjeni u konkretan svijet vlastite župe/zajednice te se pred izazovima svakodnevnice, kao nedozrela djeca, utječu biskupu kao jednoj vrsti oca ili zaštitnika. Temeljna i neophodna postavka za dijecezanskog svećenika jest da vlastitu svećeničku duhovnost gradi na odnosima s vlastitom zajednicom više nego s prezbiterijem ili s biskupom. On je u službi vlastite konkretne zajednice, a ne u službi svoga biskupa. Njegova zajednica, u koju treba biti do grla uronjen, postaje njegova kuća i hram njegova svećeništva. Ne želimo reći da su njegova pripadnost jednom prezbiteriju i njegova ovisnost o mjesnom biskupu (ordinariju) bez važnosti. Naprotiv, one su bitni čimbenici njegove svećeničke svijesti jer on izgrađuje vlastitu zajednicu kao katoličku i kao apostolsku te sebe doživljava ne kao voditelja izolirane male zajednice, nego kao (su)dionika velikog djela spasenja opće Crkve. Odnosi s drugim svećenicima i s biskupom imaju i trebaju imati veliku važnost za život i duhovnost dijecezanskog svećenika. Upravo mu odnos s vlastitim biskupom pruža poveznicu s općom Crkvom, koju Krist želi. Naime, u apostolskom nasljedstvu biskupa krije se punina svetoga reda po kojem biskup »svoju«, mjesnu Crkvu otvara apostolicitetu, katolicitetu i jedinstvu opće Crkve, čiji je jedan dio njemu povjeren. Ta usmjerenost na vlastitog biskupa, o ovisnosti o kojemu vrši svoje svećeničke ovlasti koje je primio od Krista, ne smije se shvatiti u smislu povratka tzv. klerikalnoj duhovnosti koja bi u svećeniku probudila dojam da je stranac u zajednici kojoj je poslan služiti te biti otac i pastir. U izgradnji odnosa u vlastitoj zajednici dijecezanski se svećenik treba neprestano pozivati na vlastitog biskupa, kako bi u zajednici izgradio svijest da su dio jedne veće zajednice te da je apostolska tradicija, za koju mu je biskup dao ovlast da je naviješta, daleko važnija od osobe njihova pastira. Za svećenika to konkretno znači da mora nadvladati opasnost egocentrizma, tj. mora shvatiti da jest pastir i otac jedne zajednice, ali je prije svega i nadasve sin Katoličke crkve, koji svoju službu pastirske ljubavi obavlja u konkretnoj, mjesnoj Crkvi.²⁷

²⁶ S. Dianich drži da su naslovni biskupi, premda ih je u postotku velik broj, ustvari anomalija u Crkvi. On tvrdi da se biskupa može ispravno razumjeti jedino u odnosu prema mjesnoj Crkvi, odnosno da mu njegova pastirska uloga u konkretnoj mjesnoj Crkvi omogućuje vršenje sakramentalnih karizmi koje je primio po ređenju. Potom zaključuje: »Di qui bisogna dedurre che non si può pensare la figura del vescovo nel suo rapporto con il collegio (episcopale, nap. M. P.) senza includervi il suo rapporto con la Chiesa locale. In realtà l'atto giurisdizionale non gli crea questo rapporto, ma ne designa semplicemente il termine, determina cioè che sia questa e non quella la Chiesa di cui egli sarà il pastore. Che un vescovo infatti non sia pastore di nessuna Chiesa può anche essere un caso frequente, ma ciò non toglie che sia un caso anomalo« (Teologia dell'episcopato e prassi ecclesiali, u: ASSOCIAZIONE TEOLOGICA ITALIANA, *Il ministero ordinato*, str. 283.-315., ovdje 297.).

²⁷ Usp. A. FAVALE, *Il ministero presbiterale. Aspetti dottrinali, pastorali, spirituali*, str. 269.-273.

Ovdje samo ukratko napomenimo da se pastoralni rad treba obavljati i u zajedništvu s biskupom rimskim, tj. u zajedništvu s papom i to na više načina i razina. Bilo kroz poticanje osjećaja katoliciteta kod svojih vjernika (a što se izražava čestim i iskrenim molitvama za rimskog Prvosvećenika) bilo zauzetim sudjelovanjem u svim onim inicijativama koje dolaze od rimskog biskupa. Iskreno zauzimanje i provođenje ovih inicijativa svjedočanstvo su katoliciteta katoličkih svećenika.

3.2. ULOGA PREZBITERIJA

Od iznimne je pastoralne pa čak i dogmatske važnosti ideja prezbiterija koja je iznova zaživjela s Drugim vatikanskim saborom. LG 28, u dijelu koji govori o suradnji s biskupom, oživljava ideju prezbiterija: »Svećenici, mudri savjetnici biskupskoga reda i njegova pomoć i oruđe, pozvani da služe Božjemu narodu, čine jednu svećeničku družbu (*unum presbyterium*) sa svojim biskupom.« (LG 28b)²⁸ Sam pojam prezbiterija pripada najstarijoj tradiciji Crkve te je od najstarijih vremena prisutan u liturgiji ređenja. No, polagano je izgubio svoju vrijednost i značenje. Otkriće biskupskog kolegijaliteta i izraženija svijest o potrebi uske suradnje u misijskom poslanju svih članova Crkve, doveli su do oživljavanja ideje prezbiterija. Podsjetimo se da se LG 28a, u govoru o povezanosti biskupa i svećenika poziva na misli sv. Ignacija Antiohijskog, koji je prvi progovorio o prezbiteriju na čelu s episkopom, te na sv. Ciprijana.²⁹ Drugi je vatikanski sabor upravo idejom kolegijalnosti izrazio odnos između pape i biskupa. Čini se da se upravo na toj liniji treba razjasniti i odnos između biskupa i svećenika. Biskupijski prezbiterij, koji kolegijalno i takorekuć »*in solidum*« u suradnji s biskupom i u odnosu na njega preuzima pastoralnu službu jedne biskupije, mora u sebe integritirati sve svećenike, kojima će zajednička biti upravo pripadnost toj biskupiji. U svakom slučaju i ova pripadnost mjesnoj Crkvi - prema Koncilu - mora se shvatiti kao otvorenost. Zajedništvo između različitih pojedinačnih ostvarenja jedne Kristove Crkve jest konstitutivna dimenzija same lokalne Crkve. Samo u lokalnoj Crkvi, kao onoj u kojoj se ostvaruje opća Crkva i koja je otvorena za suradnju te suosjeća s problemima opće Crkve, može se na ispravan način biti svećenik te vršiti vlastito misijsko poslanje. T. Šagi-Bunić s pravom veli da se svećenici unutar prezbiterija ne bi trebali ponašati *kao da su braća*, jer u svojem prezbiteriju

²⁸ PO će također istaknuti ulogu prezbiterija: »Svi prezbiteri, ređenjem uključeni u red prezbiterata, međusobno su povezani najtješnjim sakramentalnim bratstvom; napose pak oni u jednoj biskupiji, čijoj su službi pod vlastitim biskupom dodijeljeni, sačinjavaju jedan prezbiterij.« (PO 8)

²⁹ Usp. C. CERAMI, *Episcopato e presbiteri nella Chiesa dei Padri*, u: *Il presbitero nella Chiesa dopo il Vaticano II*, Pietro Sorei (ed.), Il pozzo di Giacobbe, Trapani, 2005., str. 111sl. I ova će ideja naići na kritiku jer nije primjerena suvremenom pastoralu u kojemu biskup jedva poznaje svoje svećenike, a kamoli svoje vjernike (usp. S. DIANICH, *Teologia del ministero ordinato*, str. 246.-247.).

oni *jesu* braća međusobno povezana intimnim *sakramentalnim bratstvom* te bi sukladno tom bratstvu trebali živjeti i djelovati.³⁰

Biskupijsku pripadnost, kao predanost *ovoj, konkretnoj*, mjesnoj Crkvi, treba shvatiti u perspektivi služenja zajedništvu između Crkava, a u službi evanđelja. Iz koncilskog nauka proizlazi jasno da svećenik, osobito župnik, nije *biskup u malom*, kao da bi biskupija bila sastavnica međusobno povezanih, ali autonomnih jedinica. Svećenik je dio, član prezbiterija, jedan od subraće suradnika istog biskupa. Poslan je jednom dijelu mjesne Crkve koji ne može i ne smije oblikovati prema vlastitim idejama, ma kako velike, pravovjerne i zavodljive bile. On je pozvan staviti se na raspolaganje mjesnoj Crkvi kako bi ona po njegovoj službi, pod vodstvom biskupa, rasla u zajedništvu. Drugim riječima, može biti pogrješno, štoviše i opasno čuti od svećenika posesivan govor o »njegovoj župi«. U tomu će uspjeti ako prvi protagonist njegova pastoralnog zauzimanja bude Isus Krist, Veliki Pastir duša; ako Krist bude prisutan u njegovu životu i djelovanju.³¹ Otkriće važnosti prezbiterija važno je i za ispravno razumijevanje svećeničkog identiteta. Naime, upravo se prezbiterij može shvatiti kao *locus theologicus* unutar kojega valja promatrati određenu napetost svećeničkog identiteta koji se, s jedne strane, prikazuje kao predstavništvo Krista koje ga stavlja nasuprot Crkvi, te, s druge strane, kao predstavništvo Crkve koje ga smješta unutar zajedništva s laicima. Riječ je u biti o pomirenju monarhijske i demokratske vizije svećeničke uloge u Crkvi. Papa Ivan Pavao II., u *Pastores dabo vobis*, veoma snažno inzistira na tom »relacijskom/odnosnom« svećeničkom identitetu.³² U biti prezbiterij deklinira prezbitera u pluralu te ga dovodi u dijalektičku napetost dvostrukog predstavništva. Ucijepljenost prezbitera u prezbiterij mjesne Crkve pridaje prezbiteru njegov vlastiti crkveni identitet, a samu Crkvu predstavlja kao sinodalnu stvarnost, bilo u njezinoj mjesnoj bilo u sveopćoj dimenziji.³³

Biskup, čijoj je skrbi zajednica vjernika povjerena »cum cooperatione presbyterii« (CD 11), prvi je i najodgovorniji za život i rast svoje mjesne Crkve. Papa Ivan Pavao II., u postsinodalnoj pobudnici *Pastores gregis*, veli da je Crkva »organska zajednica koja se ostvaruje u koordiniranju različitih karizmi, službi i služenja, radi

³⁰ Usp. T. ŠAGI-BUNIĆ, *Svećenik, kome da služi*, KS, Zagreb, 1970., str. 70.-71. Inače, u odnosu prezbitera prema biskupu T. Šagi-Bunić ističe krjepost *iskrene ljubavi* po kojoj ljubi biskupa u cjelokupnoj njegovoj eklezijskoj stvarnosti, tj. u onomu što on kao biskup jest i ima (usp. *Isto*, str. 66.-68.).

³¹ Usp. K. HEMMERLE, *Scelto per gli uomini. Profilo del sacerdote*, Citta Nuova Editrice, Roma, 1995., str. 136.-137.

³² Papa Ivan Pavao II. snažno ističe relacijsku značajku svećeničkoga identiteta: »Bitno 'odnosna' (relacijska) oznaka prezbiterijskoga identiteta može se shvatiti ovako: po svećeništvu, koje izranja iz dubina neizrecivog Božjega otajstva, tj. iz ljubavi Očeve, iz milosti Isusa Krista i iz dara Duha Svetoga, prezbiter je sakramentalno uronjen u zajedništvo s biskupom i ostalim prezbiterima da bi služio Božjemu narodu koji je Crkva te sve privukao Kristu« (PDV 12, str. 30.).

³³ Usp. R. La DELFA, *Il ministero presbiterale nei documenti del Magistero dopo il Vaticano II*, str. 143.-144.

postizanja zajedničkog cilja koji je spasenje. Biskup je odgovoran za ostvarenje tog jedinstva u različitosti potičući ... sinergiju različitih djelatnika, tako da bude moguće zajedno prijeći zajednički put vjere i poslanja« (PG 44d). Pobudnica sugerira uređenje života mjesne Crkve na temelju sinodalnosti (kolegijalnosti) prema kojoj će svi vjernici biti prepoznati i priznati u svojem pravu da sudjeluju u izgradnji Tijela Crkve čiji su udovi.³⁴ U odnosu biskupa prema svećenicima Ivan Pavao II. ističe kako se »biskupova posebna privrženost prema svojim svećenicima očituje kao očinska i bratska prisutnost na glavnim etapama njihova ministerijalnog puta, počevši od prvih koraka u pastirskoj službi... Svaki dijecezanski biskup ima među svojim prvim dužnostima duhovnu skrb za svoj prezbiterij« (PG 47c,d).³⁵

4. Odnos biskup svećenik: konkretni problemi i prijedlozi

U govoru o odnosu biskupa prema svećenicima Koncil se, kako smo čuli, izražava pojmovima suradnje, prijateljstva, očinstva, sinovstva, itd. No, u konkretnom životu mogu se javiti i javljaju se, bilo kod biskupa bilo kod svećenika, krivi stavovi koji ugrožavaju taj odnos, a time ugrožavaju i njihovo poslanje i službu Božjem narodu koji im je povjeren. Kod biskupa se mogu javiti stavovi *autoritarizma*, *paternalizma* i *protagonizma*.³⁶ Biskupu nije lako oblikovati i živjeti ispravan odnos prema svećenicima, tj. prema svakom pojedinom svećeniku u povjerenoj mu biskupiji. Ispravan odnos podrazumijeva dostatno zrele i odgovorne osobe koje veoma dobro znaju koje su njihove dužnosti, odgovornosti i područja djelovanja. Ako biskup zauzme oštrij stav tada ga se lako optuži da nije dobar otac; ako pak izbjegava sučeljavanja, pa i kazne gdje su potrebne, kler će ga doživjeti kao slabica i prvog odgovornog u slabljenju pastoralnog zauzimanja dijela klera. Biskupa se, u stvarnosti, veoma lako optuži za sve loše u biskupiji; za pomanjkanje inicijativa, za neodazivanje svećenika na zajednička okupljanja, za izbjegavanje duhovnih vježbi, itd. Pred takvim slučajevima biskup može pasti u kušnju da nastupi autoritarno, tj. na način da je njegova uvijek zadnja, da mu nitko ne smije uputiti riječ kritike. Lako se zaboravi da se vlast i autoritet pojmovno i sadržajno silno razlikuju u okviru kršćanske zajednice u usporedbi s političkom, ekonomskom ili kakvom društvenom zajednicom. Poneki se biskup ponaša po načelu *divide et impera!*, tj. stvara podjele među klerom te time učvršćuje svoj autoritet. Poneki od biskupa optiraju

³⁴ Opširnije vidi: A. MONTAN, *Il vescovo pastore del suo popolo. La sinodalità diocesana*, u: *Lateranum* 71 (2005.) 2-3, str. 545.-561.

³⁵ U nastavku će Papa istaknuti dva trenutka kad svećenik može opravdano očekivati očitovanje posebne biskupove blizine. Prvi se odnosi na povjeravanje pastirske službe, a drugi na, zbog starosti ili bolesti, napuštanje pastirske službe. Papa zaključuje: »U tim i sličnim okolnostima biskup je dužan postupiti tako da taj svećenik uoči bilo zahvalnost partikularne Crkve za apostolske napore koje je dosad učinio, bilo posebnost svojega novog položaja unutar dijecezanskoga prezbiterija« (PG 47f).

³⁶ Sljedeće misli preuzimamo od Vittoria Mondella, nadbiskupa Reggio Calabrije-Bova: *Rapporti tra vescovo e presbiteri: alcuni problemi aperti*, u: *Presbyteri* 28 (1994.) 1, str. 74.-77.

za autoritarizam jer se boje da bi, zbog pretjerane prisnosti sa svojim svećenicima, mogli izgubiti na prestižu, tj. da bi mogli doživjeti manjak poštovanja.

Druga kušnja u koju mogu zapasti biskupi u odnosu prema svećenicima jest *pater-nalizam*. U biti, i to je oblik autoritarizma koji priječi istinske odnose sa svećenicima. Ovaj se oblik najčešće pokazuje u odnosu biskupa prema biskupijskim vijećima: prezbiterskom, pastoralnom, vijeću savjetnika itd. Biskup ih saziva na godišnja zasjedanja, ali bez istinske želje da ih sasluša, a još manje da uvaži nove inicijative. Na takve susrete dolazi se već s gotovim rješenjima i zaključcima. Biskup odlučuje sam što je najbolje za biskupiju. Na taj se način biskupijska vijeća prikazuju kao suvišna, a što je protivno koncilskom poimanju Crkve, kao i *Zakoniku kanonskog prava te Direktoriju za pastirsko služenje biskupa, Apostolorum successores*, br. 182-190, koji veliku važnost daju biskupijskim vijećima.

Treća napast je napast *protagonizma*, u smislu da biskup poželi zauzeti »naslovne stranice« vjerskih ili drugih medija. Od pustog nastupanja po raznim svečanostima, raznim vjerskim emisijama itd., čovjek se upita kad i kako pojedini biskupi uspiju raditi redoviti biskupski posao. Kad se otvore glasila pojedinih biskupija čini se kao da u dotičnim biskupijama samo biskup nešto radi; stranice su prepune njegovih fotografija, propovijedi, izjava itd. Dobiva se dojam kao da je život čitave biskupije sveden na biskupa. Mislim da bi biskupi trebali u sebi nositi svijest koja, nažalost, nedostaje i brojnim svećenicima. Naime, svećenik, ako je iskren prema sebi, otkrit će u susretu sa svojim vjernicima kako su mnogi njegovi vjernici i svetiji i bolji ljudi od njega, kako poneki bolje poznaju teologiju, kako bolje znaju pristupiti drugim ljudima itd. Sve to trebalo bi svećenika voditi do veće poniznosti i zahvalnosti Bogu za udijeljeno mu zvanje ministerijalnog svećeništva. Slično svećeniku, mislim da bi i biskup trebao poći od činjenice da u biskupiji postoje mnogi, ili bar poneki, svećenici koji su bolji propovjednici, bolji teolozi, bolji i svetiji svećenici. To bi ga trebalo potaknuti na veću poniznost i želju za suradnjom sa svojim svećenicima.

Sa strane svećenika postoji opasnost da u sebi izgradi stav *servilizma* pred biskupom, tj. da pomisli da mora u svemu slušati biskupa, a ne Gospodina Isusa. Poslušnost koju svećenik duguje biskupu nije servilizam, nego radosna suradnja koja se rađa iz snage sakramenta sv. reda koji su obojica, i biskup i svećenik, primili kao sudjelovanje u Kristovu svećeništvu. Istinska suradnja, pa i poslušnost, zahtjeva promišljanje biskupovih odluka, čak i kritiziranje ako je svećenik uvjeren da te odluke ne idu u korist izgradnje naroda Božjega. Drugi pogrešan stav, koji se može javiti kod svećenika, a koji je oštro kritizirao i papa Benedikt XVI., jest *karijerizam*. Svećeništvo se ne živi kao služenje Gospodinu i njegovoj Crkvi, nego kao mogućnost osobne promocije. Ona se, u govoru s drugima, prividno ne želi i nju se štoviše prezire, ali jao biskupu ako se dotičnom ne dodijeli ono što je poželio. Iz sličnih motiva za osobnom promocijom rađa se suradnja i prijateljstvo s biskupom jer se računa na nagradu u obliku bolje župe, bolje službe, crvenog pojasa i sl. Često je

prijateljstvo s biskupom izlika za svojevrijedno ponašanje prema drugim kolegama svećenicima i vjernicima. S ovom drugom kušnjom veoma je povezan i svećenički Edipov kompleks, u smislu da svećenik za svoje dobro služenje očekuje od biskupa nagradu, a kad ne dobije, u njemu se rađa antagonizam pa čak i mržnja prema biskupu, osjećaj progonjenosti itd. Treća napast, u koju može zapasti, jest *infantilizam*, tj. određena ljudska nezrelost koja je, nažalost, prisutna kod dobrog dijela svećenika. Naime, nešto se od biskupa želi pa da se to postigne prijeti se ostavkom, odlaskom, napuštanjem svećeništva itd. Neki se žale kako ih biskup zanemaruje, kako ih ne naziva, ne posjećuje itd. Zaboravljaju da nisu biskupovi nego Kristovi svećenici kojima Krist, preko biskupa, povjerava dio svoga naroda.

Naravno, moguće je izgraditi zdrav odnos između biskupa i svećenika. Donosimo jedan model koji sadrži četiri točke na kojima bi se mogao izgraditi ispravan i zdrav odnos između biskupa i svećenika.³⁷ Zdrav odnos pretpostavlja ispravno shvaćenu i življenu ideju kolegijalnosti na temelju koje treba organizirati crkveni život jedne biskupije. Zdrav odnos između biskupa i kolegija svećenika zahtijeva da biskup i svećenik/ci: a) vjeruju u dobre, tj. ispravne motive djelovanja onog drugog; b) čuvaju jedan drugomu dobar glas; c) pristupe mogućim pritužbama iskreno i s ljubavlju; d) budu spremni iskreno se ispričati za bilo kakvu povrjedu drugoga.

U kolegiju svećenika brojni su i raznovrsni darovi kojima je Duh Sveti obdario pojedince. Neki svećenici izvrsno pjevaju, neki su vrsni propovjednici, drugi dobri teolozi, treći organizatori, drugi pak izvrsni u radu s mladima, neki pak u radu sa starima itd. Unutar kolegija prezbitera trebali bi se znati radovati darovima subraće, a biskup osobito darovima svojih suradnika, prijatelja i »sinova«.

Zaključak

Ispravan odnos između biskupa i svećenika od temeljne je i životne važnosti za život jedne mjesne Crkve. Vidjeli smo kako taj odnos predstavljaju koncilski i postkoncilski dokumenti koji, u cjelini, inzistiraju na suradnji, međusobnom poštivanju i uvažavanju. No, nažalost, stvarnost je često puta puno složenija od dobrih želja i velikih ideja koje sadrže službeni dokumenti. No, isto tako sama stvarnost ne će postati ljepša i poželjnija ukoliko se o njoj samo promišlja; nju valja nastojati i ostvariti. A to znači da su u izgradnji dobrih i ispravnih odnosa između biskupa i svećenika svi pozvani i svi odgovorni. Najprije sam biskup koji je kao pastir mjesne Crkve, uz karizmu apostolskog nasljedstva, tj. puninu svetoga reda, primio obvezu i odgovornost za cjelokupni život zajednice na čije je čelo postavljen. Tu će obvezu moći prikladno izvršiti ako je kolegijalno podijeli sa svojim svećenicima. Oni bi pak, sa svoje strane, trebali razvijati svijest da se nalaze u službi njima povjerenog

³⁷ Usp. W. BULLOCH, Bishops and Priests: Aspects of a Healthy Relationship, u: *Origins* 23 (1993.), str. 226.-229.

dijela naroda Božjega, kojemu su oni, kao sudionici Kristova svećeništva i poslanja, prvi pastiri. Upravo bi ta posvećenost i predanost u službi povjerene im zajednice trebala umanjiti ili posve ukloniti brojna nezadovoljstva koja se javljaju u svećeničkom životu kao plod umišljenog ili stvarnog nezadovoljstva vlastitim biskupom. Naime, kad svećenik postane svjestan da ne služi biskupu, nego Isusu Kristu u njemu povjerenim vjernicima, tada mu postaje svejedno na kojoj župi služi ili što biskup i kolege svećenici o njemu misle. Ondje gdje postoji istinska ljubav prema Isusu Kristu i Crkvi, poteškoće u odnosu između biskupa i svećenika nestaju same od sebe. Istinska ljubav želi služiti, a ne vladati, a najveće poteškoće nastaju iz želje za vlašću, za potvrdom samih sebe, za upravljanjem, makar se sve to prikazivalo kao služenje ili kakvim drugim eufemizmom.

PRIEST – BISHOP RELATIONSHIP THEOLOGICAL-PASTORAL VIEW

Mladen Parlov*

Summary

The life of every local Church greatly depends on the relationship between the bishop and the parish priest i.e. on the relationship of those who are entrusted with the people of God. In the first section of the article the author examines the relationship between bishops and priests according to the documents of the Second Vatican Council as well as according to the most relevant post-Council documents. Then, in the second section, he explores the relationship between bishops and priests throughout the history, from the apostolic times up to the Second Vatican Council, whose documents he analyses in terms of dogmatic theology, particularly in relation to the Council of Trent. The author comes to conclusion that, from the theological point of view, it is impossible to establish a greater difference between the role of a bishop and the one of a priest. The differences are a result of the historical development of the life of the Church and are established by the canon law. In the third section of the article the author reflects on the role of bishops and priests in the life of the local Church to which they are called to serve. He emphasizes that their relationship should be characterized by mutual cooperation, respect and joint responsibility, which is required by the Church documents dedicated to life and work of bishops and priests. Finally, in the fourth section of the article, the author points to some concrete problems and difficulties in the relationship between bishops and priests and offers suggestions on how to develop a good relationship for the benefit of the local Church in which they live and work.

Key words: bishop, priest, relationship, local Church, the sacrament of Order.

* Izv. prof. dr. sc. don Mladen Parlov, Catholic Faculty of Theology, University of Split, Zrinsko-frankopanska 19, p.p. 329, 21000 Split, Croatia, mparlov@kbf-st.hr